

קליטת החטופים: כך זה יתבצע, שלב אחר שלב

תחילה יעברו החטופים שישוחררו מיון רפואי בבסיס הקליטה, ומשם לבתי החולים. שם יעברו בדיקות רפואיות, ישוחחו עם עובדות סוציאליות ותיקבע כשירותם לתשאול ביטחוני. משרד הרווחה גיבש קווים מנחים לקליטת הילדים. בין היתר מומלץ להגביל את מספר האנשים שיקיפו את הילד בשעות הראשונות

101 תגובות

אדיר ינקו, הדר גיל-עד, איתמר אייכנר | 22.11.23 | 16:50
תגיות: בתי חולים, חרבות ברזל, חטופים

עסקת שחרור החטופים תצא לדרך באיחור, וכך יתקבלו המשוחררים: תדריך שהופץ לשירותים הסוציאליים בבתי החולים בנוגע לטיפול בחטופות ובחטופים שישוחררו מונה את השלבים בשחרורם. תחילה יעברו מיון רפואי בבסיס הקליטה; מקרים דחופים יגיעו לסוורקה, והיתר לבתי החולים שמיר (אסף הרופא), וולפסון ושניידר לילדים. שם יעברו בדיקות רפואיות, ישוחחו עם עובדות סוציאליות ותיקבע כשירותם לתשאול ביטחוני קצר.

ברקע הדברים, ראש המוסד דדי ברנע ביקר בקטאר, ונועד עם בכירים כדי לסגור את כל הפרטים האחרונים בעסקה, לוודא שהעסקה מיושמת ולתת את המעטפת הנדרשת מהצד הישראלי כדי לקדם אותה. לברנע יש קשרים עמוקים ויחסי אמון עם מנהיגי קטאר. ברנע נמצא בקשר הדוק גם עם ראש ה-CIA ביל ברנס שהיה איש מפתח בגיבוש העסקה הזו, לצד שליחו של הנשיא האמריקני ג'ו ביידן, ברט מקגורק. בישראל עובדים סביב השעון כדי להבטיח שהעסקה תצא אל הפועל. לברנע מתלווה גם האלוף במיל' ניצן אלון, הממונה על תחום המודיעין ביחס לחטופים.

חזרת החטופים שלב אחר שלב

1 מיון רפואי בבסיס הקליטה
מקרים דחופים יגיעו לסורוקה, היתר לבתי החולים האחרים

2 הגעה לבית החולים
רופאות, עובדות סוציאליות ובן משפחה יקבלו את פני החטוף

3 בדיקה רפואית ראשונית

4 פגישה עם המשפחה

5 קביעת כשירות לתשאל ביטחוני
צוות בריאות הנפש יקבע אם החטוף כשיר לתשאל על-ידי גורמי ביטחון

6 תשאל ביטחוני

7 בדיקה רפואית שנייה

8 שיחה עם עובדת סוציאלית

החלטה רצופה לצאתנו על לשחרור חטופים

בתדריך שכתבה מנהלת השירות הארצי לעבודה סוציאלית במשרד הבריאות, ד"ר יעל גור קול, נקבע כי במקרים מורכבים מומלץ לצוות שתי עובדות סוציאליות למשפחה. במקרים האחרים, כל עובדת סוציאלית תטפל בשלוש משפחות לכל היותר. מומלץ כי בנוסף לכך, שתי עובדות סוציאליות מנוסות במצבי חירום ישהו כל העת במתחם הייעודי לטיפול בשבים/ות.

עוד על ההיערכות לקליטת החטופים:

- [שחרור החטופים: קרובים לא יופרדו, "בירור עדין" על חשד לפגיעה מינית](#)
- [הארוחה הראשונה של הילדים מחוץ לעזה: רסק תפוחי עץ, בסקוויטים ותה](#)

העובדות הסוציאליות יתרשמו מעוצמת המצוקה הנפשית, והן ימליצו על התערבות נפשית נוספת של פסיכיאטר או פסיכולוג בהתאם למקרה. ככל שיעלה חשד לפגיעה מינית או לעינויים בתקופת השהות, יש לעדכן את הצוות הרפואי לצורך המשך בירור וטיפול. חשוב להימנע מתשאל ישיר ("דיבוב"), ולאפשר בחירה ושליטה לגבי השיחה והשיתוף. אם יעלה צורך במעורבות של איש מקצוע לטובת בדיקת "חדר אקוטי", ימצאו התנאים לכך.

עובדות סוציאליות יקבלו את פני המשפחות וישוחחו עימן. מטרת השיחה עם המשפחה: להכין את המשפחה למצבו של הקרוב ששב ולתת הסבר באשר לצפוי להתרחש בשעות הקרובות - הבדיקה הראשונית והאפשרות להתלוות לבדיקה זו בהתאם לרצונו.

מקרים דחופים ייקלטו בבית החולים סורוקה (צילום: דוברות סורוקה)

העובדת הסוציאלית תנסה להגיע להחלטה משותפת עם המשפחה באשר לבן/בת משפחה שיתלוו לרופא/ה ולעובד/ת הסוציאלית/ת בקבלת קרוב המשפחה עם ההגעה לבית החולים, ויסדירו את דרכי העדכון של קרובי המשפחה שאינם במעגל הראשון שלא בהכרח ימתינו בתוך המתחם.

העובדות הסוציאליות הונחו להמליץ למשפחה להימנע מחשיפה של החטופים והמשפחה לכתבים ולתחקירנים מכלי התקשורת.

בעת הבדיקה הרפואית הראשונית, עובדת סוציאלית מבית החולים תצטרף לבני המשפחה בחדר ההמתנה. אם יש בני משפחה נוספים מחוץ למתחם, מומלץ כי עובדת סוציאלית נוספת תצא אליהם ותעדכן אותם במתרחש. כך גם באשר לבני משפחה שנמצאים במרחק שיחת טלפון. העדכון בשלב זה יהיה בסיסי בלבד.

לאחר הבדיקה הרפואית הראשונה, עובדת סוציאלית תלווה את המשפחה לפגישה עם השב/ה בהתאם לסיכום עם בני המשפחה. בעת הבדיקה הרפואית השנייה, ובהתאם לרצון המשפחה, עובדת סוציאלית תצטרף לבני המשפחה שבחדר ההמתנה.

בתום הבדיקה הרפואית השנייה, העובדת תתעדכן דרך הצוות הרפואי שביצע את הבדיקה במצב השב/ה. בהחלטה משותפת עם הצוות הרפואי ובהתאם לרצון החטופים ששחררו, ייקבע מי יעדכן את המשפחה באשר לתוצאות הבדיקה, ובכלל זה יתווך למשפחה את ההחלטה באשר לאשפוז או לשחרור.

למחרת שחרור השב/ה, העובדות הסוציאליות הונחו לקיים שיחת ועידה עם כל גורמי התמך הרלוונטיים שבה חייבים להשתתף גם רופאי המשפחה ועובדי רווחה של הרשות המקומית שבה מתגוררים המשוחררים.

לקראת השחרור מהאשפוז תגבש העובדת הסוציאלית הצעה לתוכנית שחרור בהתייעצות עם הצוות הרפואי ועם צוות בריאות הנפש בבית החולים. התוכנית תתייחס למצב הגופני והנפשי של השב, לרצונותיו ולמשאבים של המשפחה. לפי רצון המשוחררים והסכמתם, העו"סית תערב בשלב זה את הגורמים הבאים הנוגעים לרצף הטיפול:

רווחה מקומית - תקציב להתארגנות סביב צרכים בסיסיים ותכלול המשך הטיפול בשב/ה ובמשפחה.

קופת חולים - רפואת משפחה, סיעוד, בריאות הנפש, רוקחות, רפואת מומחים ועו"ס קופת החולים.

ביטוח לאומי - אגף נפגעי פעולות איבה/ אגף שיקום.

משרד החינוך

גורמי תמך נוספים - חברים ומשפחה מורחבת, קצין אכ"א מלווה ועוד

המלצות בנוגע לילדים: להימנע מחוויה פולשנית

במתווה קבלת הילדים החטופים שחיבר מכון חרוב עבור משרד הרווחה נכתב כי יש להקפיד שיהיו פנים מוכרות שיקבלו את הילדים עם שובם לארץ. אם הילדים משוחררים ביחד עם דמות המהווה פנים מוכרות משמעותיות, אין להפריד בינם לבין אותה הדמות.

1. יש לדאוג לצרכיו הבסיסיים של הילד: מים ומזון - יש לנסות לברר ולהביא מאכל שהילד אוהב לאכול (פיצה, שניצל וכו'). חשוב מאוד - אין להציף את הילדים באוכל או בממתקים.
2. כמו כן יש לדאוג לילדים לבגדים המותאמים למזג האוויר.
3. יש להקפיד על היעדר התערבויות פולשניות ככל הניתן - בפרט, יש לשים לב כי מקלחת עלולה להיתפס כחוויה פולשנית. ניתן להציע מקלחת ב-24 שעות הראשונות, אך לא לכפות זאת על הילד אם אינו מעוניין.
4. אין לחסוך בדיקות רפואיות, ויש לבדוק שהילד לא נפגע ושלא נעשו פשעי מלחמה. ואולם, יש להימנע ככל הניתן מחוויה פולשנית. במהלך הבדיקות הרפואיות יש לדאוג כי הילדים יהיו מלווים על ידי דמויות משמעותיות, תוך שיח והתייעצות עם הילדים. כמו כן, יש לתווך להם את הבדיקות עם כמה שיותר מידע.

המלצות מיוחדות לגבי קליטת הילדים החטופים

לאורך כל הקבלה של הילדים יש חשיבות לנוכחות של איש מקצוע (עו"ס) קבוע, שהוא גם זה שילווה את הילד ואת משפחתו בחודשים הקרובים, ולנסות להמעיט בנוכחות של אנשי מקצוע רבים מדי. בנוסף, לאורך כל התהליך חשוב להגיד לילד כל הזמן מה הולך לקרות, ולאפשר לילד בחירה. למשל, בבדיקה רפואית חשוב שלאורך כל הבדיקה הרופא ישאל את הילד אם הוא יכול להרים לו את החולצה ולהקשיב לריאות שלו.

המלצות משרד הרווחה: "יכול להיות שאנשים רבים כגון קרובי משפחה רחוקים, שכנים וכו' יבקשו לפגוש את הילד מיד עם שובו. אין לאפשר זאת, ויש צורך להגביל את מספר האנשים שיקיפו את הילד בשעות הראשונות"

בתדריך נכתב כי יש לאסור באופן מוחלט כל מפגש של הילדים עם התקשורת בכל צורה שהיא ב-24 השעות הראשונות שלאחר שחרורם.

עוד המלצה בתדריך: מינון דמויות ומפגשים - יכול להיות שאנשים רבים כגון קרובי משפחה רחוקים, שכנים וכו' יבקשו לפגוש את הילד מיד עם שובו. אין לאפשר זאת, ויש צורך להגביל את מספר האנשים שיקיפו את הילד בשעות הראשונות. חשוב להקפיד גם בשלב זה לאפשר לילד זכות בחירה, לשתף אותו ולהתייעץ עימו: למשל, לבדוק עם הילד אם יש מישהו שחשוב לו לראות, למשל חבר, שבאופן טבעי לא יהיה במעגל המיידי אבל עבור הילד מהווה דמות משמעותית.

ההנחיות לאנשי הצבא שיקלטו את הילדים:

ככל האפשר, לצוות חייל לכל ילד או לכל יחידה משפחתית.

במפגש של החייל עם הילד הוא יציג את עצמו באופן הבא: "שלום שמי ---, אני חייל בצבא ההגנה לישראל ואני מלווה אותך כדי שתגיע הביתה. אתה נמצא במקום בטוח. אני פה כדי לדאוג לך, אתה בטוח".

שאלות שיש להפנות לילד:

"האם קר לך או חם לך?", "האם אתה צמא?"; אם החייל מזהה ילד שמתקשה ללכת, יש להציע לו: "האם זה בסדר שאני ארים אותך ואעזור לך ללכת? האם אני יכול לתת לך יד?"

שימו לב: "ניתן להציע מגע כגון מתן יד וחיבוק, אך הכול חייב להיות כהצעה. אין להרים או להחזיק את הילד ללא רשותו. אם המצב מחייב זאת, יש לתווך לילד את הפעולה "אני הולך להרים אותך כי", "אנחנו נהיה עכשיו בשקט ועוד מעט נוכל לדבר".

חשוב לזכור כי כל מגע יכול להיתפס כפולשני ועלינו לאפשר לילד לבחור בו, גם אם מדובר בילד קטן מאוד.

כמו כן, גם אם מדובר בתינוק שאינו יכול ללכת – יש לשאול אותו לפני שמרימים אותו, וניתן להגיד לו "בוא, אני אקח אותך על הידיים, בסדר?".

חשוב: הילדים ישאלו שאלות כגון "איפה אמא? איפה אבא?". על החיילים לא לענות על שאלות אלו, גם אם הם יודעים את התשובות. יש לענות על כל שאלה בנוסח דוגמת "חמוד, אני מצטער, אני לא יודע. התפקיד שלי הוא להביא אותך לישראל למקום בטוח, שם יחכו לך אנשים שאתה מכיר ויענו לך לכל השאלות".

חשוב: לפנות לילד בשמו עד כמה שניתן. לפנייה זו יש פוטנציאל לחזק את תחושת המוכרות והביטחון של הילד.

פחות אורחים, יותר שיח פתוח

במהלך השבוע הראשון שלאחר החזרה, מומלץ לתת עדיפות לשהייה במרחב בטוח ומוכר עד כמה שניתן. על הילד לשהות עם אנשים משמעותיים ומוכרים, ולמנן ביקורים של אורחים (כולל אנשים מפורסמים). לבנות שגרת ביניים עם יעדים ריאליים – העקרונות המנחים הם צמצום הצפה והקשבה לצרכיו של הילד.

הקפדה על: מנוחה, ארוחות מאוזנות, פעילות גופנית מתונה בחוץ ומפגש מצומצם עם חברים. לאפשר הסתגרות, בהייה, שינה ממושכת, התנהגות לא מותאמת גיל (חיתול, בקבוק, שינה משותפת עם מבוגר במיטה וכו').

שיח פתוח: לאפשר לילד שיח פתוח עם האנשים המשמעותיים בחייו על מה שחווה.

במסגרת השבוע הראשון, חשוב לקיים לפחות מפגש אחד משותף של עובד/ת סוציאלי/ת ביחד עם הילד ועם אדם משמעותי. במפגש זה יתאפשר לילד לספר על מה שעבר תוך הדגמת התגובה המתאימה על ידי העו"ס, כלומר איך לשאול שאלות פתוחות, איך לתמוך, איך להגיב לייחוסים עצמיים שליליים וכו'. כמו כן, מומלץ לקיים מפגש הדרכה של העו"ס עם הדמות המטפלת המשמעותית בחייו של הילד, כולל תדרוך על מופעי הטראומה שהילד עשוי להציג ומהי התגובה המתאימה למופעים אלו.